بەشی سێیەم

كۆمەڵە ئەحكامێك بۆ ئافرەتان دروستە لە كاتی بێ نوێژی دا ئەنجامی بدەن

✍ باسی دووەم : دەستدان لە قورئان و خوێندنی لەسەر مصحف

==========================

✍ دەستدان لە قورئان و خوێندنی لەسەر مصحف

زانایان یەك دەنگن لەسەر ئەوەی دروستە بۆ ئافرەت دەست لە قورئان بدات و هەڵی بگرێ لەكاتی بێ نوێژی دا ، لەحاڵەتی ناچاری دا ، وەكو مەترسی ئەوە بكرێ كە قورئانەكە بكەوێتە ناو ئاوەوە، یان مەترسی سوتانی لێبكرێ، یان ئەگەری ئەوە بكرێ بكەوێتە ناو شوێنێكی پیسەوە. [١]

بەلاّم ئەگەر ناچاری نەبێ‌و زەرورەتێكی وەها نەبوو، ئەوا خیلاف و جیاوازی هەیە لە نێوان شەرعناسان دا ، بەلاّم ئەوەی زیاتر جێگای متمانەبێ و بەڵگەكانیان بە هێزتر بێ، ئەوەیە كە دەڵێن دروستە[٢].

بەڵگەش بۆ ئەمە:

یەكەم:

«عبدالله»ی كوڕی«عباس» دەفەرموێ پێغەمبەرﷺ نامەیەكی نارد بۆ«هِرَقْل» ی گەورەی ڕۆم:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْ تَسْلَمْ وَأَسْلِمْ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ آل عمران: ٦٤».

---

(١)أنظر التبيان في آداب حملة القرءان للنووي ص١٥٤، والمجموع٢/ ١٢٥، والمغني٢/٢٠٤

(٢) المغني ٢/٢٠٢ ، المحلى ١/١٠٧.

واتە:« لە « مُحَمَّد» پێغەمبەری خوداوە بۆ « هِرَقْل »گەورەی ڕۆم: سەلامی خودا لەو کەسەی شوێن حەق و ڕێنمای دەکەوێ، ئەوا من بانگت دەکەم بە ناوی ئیسلامەوە تاوەکو موسڵمان بیت، جا ئەگەر موسڵمان بویت، ئەوا لێت وەردەگیرێ و خودا دووجار چاکەت بۆ دەنوسێ، بەلام ئەگەر پشت هەڵکەیت و ئیسلام قەبوڵ نەکەیت، ئەوا تاوانی هەموو قەومەکەت دەکەوێتە گەردنی تۆ، پاشان ئەم ئایەتەی بۆ نوسی:

﴿قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ تَعَالَوْاْ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْاْ فَقُولُواْ ٱشْهَدُواْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾﴾ آل عمران: ٦٤»(٣)

ئەوەی لە(حديث)ەکە وەردەگیرێ ئەوەیە:

پێغەمبەر«ﷺ»ئەم نامەی ناردووە بۆ پاشای ڕۆم کە کافرو بێ باوەڕ بوو، هەڵبەت کەسێکیش کافر بێ لەشی گرانەو جەنابەتی لەسەرە، جا پێغەمبەر«ﷺ» نامەکەی بۆ نارد بۆ ئەوەی بیخوێنێتەوە لەکاتێك دا ئەو نامەیە ئەو دوو ئایەتەی قورئانیشی تێدا بووە.

کەوابوو:پێغەمبەر«ﷺ»لەشگرانی و جەنابەتی کابرای نەکردە ڕێگر لەوەی دەست لە قورئان نەدات .

دووەم:

«عَائِشَةَ» خوای لێ ڕازی بێ دەفەرمووێ: پێغەمبەر«ﷺ» پێی ووتم: «نَاوِلِينِي الْخُمْرَةَ مِنْ الْمَسْجِدِ» واتە: « بەرماڵەکەم بۆ بێنە لە مزگەتەکە». دەفەرمووێ: منیش وتم من لە بێ نوێژی دام.

ئەویش فەرمووی: «إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدِكِ » واتە: « خۆ بێ نوێژیەکەت لە دەستەکانتا نییە»(٤).

---

(٣)**صحيح** البخاري - باب بدء الوحي / ٠ بسم الله الرحمن الرحيم قال الشيخ حديث : ٧، صحيح مسلم - كتاب الجهاد والسير باب كتاب النبي صلى الله عليه وسلم إلى هرقل يدعوه إلى - حديث : ٣٤٠٩. سبق تخريجه.

(٤)**صحيح** مسلم - كتاب الحيض باب جواز غسل الحائض رأس زوجها وترجيله وطهارة سؤرها والاتكاء في - حديث : ٤٧٦. سنن أبي داود - كتاب الطهارة باب في الحائض تناول من المسجد - حديث : ٢٣١. سنن ابن ماجه - كتاب الطهارة وسننها أبواب التيمم - باب الحائض تتناول الشيء من المسجد حديث : ٦٢٩. سنن الترمذي الجامع الصحيح - أبواب الطهارة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم باب ما جاء في الحائض تتناول الشيء من المسجد - حديث : ١٢٧. مستخرج أبي عوانة - مبتدأ كتاب الحيض والاستحاضة بيان إباحة شرب سؤر الحائض - حديث : ٦٩٩. صحيح ابن حبان - كتاب الطهارة باب الحيض والاستحاضة - ذكر الإباحة للمرء استخدام المرأة الحائض في أحواله حديث : ١٣٧٣. سنن الدارمي - كتاب الطهارة باب الحائض تمشط زوجها - حديث : ١١٠٨. السنن الصغرى - سؤر الهرة صفة الوضوء - باب استخدام الحائض حديث : ٢٧١. السنن الكبرى للنسائي - ذكر ما ينقض الوضوء وما لا ينقضه استخدام الحائض - حديث : ٢٥٨. السنن الكبرى للبيهقي - كتاب الطهارة جماع أبواب الغسل من الجنابة - باب ليست الحيضة في اليد والمؤمن لا ينجس حديث : ٨٥٦. مسند أحمد بن حنبل - مسند الأنصار الملحق المستدرك من مسند الأنصار - حديث السيدة عائشة رضي الله عنها حديث : ٢٣٦٢٨.

ئەوەی لە«حدیث»ەکە وەردەگیرێ ئەوەیە:

پێغەمبەر«ﷺ» ڕوونی کردەوە کە بێ نوێژی بوون لە دەستدا نی یەو پەیوەندی بە دەستەوە نی یە.

کەوابوو: ئەحکامەکانی بێ نوێژی بەسەر ئەوەدا جێ بەجێ نابێ کە ئافرەت دەستەکانیشی بە بێ نوێژ دابنێ‌و نەتوانێ دەست بۆ قورئان ببات.

سێیەم:

ئەوانەی کە دەستدان لە قورئان بە حەرام دەزانن بۆ ئافرەتێ کە لە بێ نوێژی دا بێ، هەندێ بەڵگە دەهێننەوە بۆ سەلماندنی ئەو حوکمە، بەلاّم لە ڕاستی دا بەڵگەکانیان یان ئەو مەبەستە نادا بە دەستەوە کە ئەوان ئەو حوکمەی لەسەری دادەنێن، یان لاوازن‌و کاریان پێ ناکرێ:

١- خودای گەورە دەفەرموێ:

﴿إِنَّهُۥ لَقُرۡءَانٞ كَرِيمٞ ٧٧ فِي كِتَٰبٖ مَّكۡنُونٖ ٧٨ لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلۡمُطَهَّرُونَ ٧٩﴾ الواقعة: ٧٧ – ٧٩.

واتە:« بەڕاستی ئەوەی وەحیت بۆکراوەو بۆت هاتووە قورئانێکی پاك‌و پیرۆزو بە بەرەکەتە، ئەو قورئانە لە کتابێکی پارێزراودا نوسراوەتەوە، وە دەستی بۆ نابات تەنها پاکەکان نەبێ».

جا دەفەرموون:﴿ لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلۡمُطَهَّرُونَ ٧٩﴾

ئەم دەست لێدانەی کەباسکراوە لە ئایەتەکەدا مەبەست دەستدانە لە قورئان ﴿ لَّا يَمَسُّهُۥٓ ﴾، واتە ئەو ڕاناوەکە بۆ قورئان دەگەڕێتەوە. وەمەبەستیش بە ﴿ٱلۡمُطَهَّرُونَ﴾ واتە پاك بێ لە بێ دەست نوێژی، واتە دەبێ دەست نوێژی هەبێ‌و لەشیگران نەبێ، ئەگەر ئافرەتیش بوو نابێ لە کاتی بێ نوێژی دا بێ .

لە وەڵامی ئەوەدا دەڵێین:

یەك: ئەو ڕاناوەی کە لە ئایەتەکەدا هاتووە مەبەستی ئەم قورئانەی بەر دەستی ئێمە نی یە، بەڵکو مەبەستی ئەو کیتابەیە کە قورئانی تێدا نوسراوەتەوەو لە ئاسمانە.

چونکە:ئایەتەکە پێشتر باسی ئەو کیتابەی ئاسمان دەکات، نەك قورئان،﴿إِنَّهُۥ لَقُرۡءَانٞ كَرِيمٞ ٧٧ فِي كِتَٰبٖ مَّكۡنُونٖ ٧٨ لَّا يَمَسُّهُۥٓ إِلَّا ٱلۡمُطَهَّرُونَ ٧٩﴾

﴿كِتَٰبٖ مَّكۡنُونٖ﴾ مەبەست پێی «لوح المحفوظ»ە کە لە ئاسمانە.

هەروەك «عبدالله»ی کوڕی«عباس» رضي الله عنه دەفەرموێ:

«(لا يَمَسُّهُ إِلا الْمُطَهَّرُونَ) الكتاب الذي في السماء.» واتە: « مەبەست پێی ئەو کیتابە کە لە ئاسمانە»(٥)

وە «مجاهد» رضي الله عنه دەفەرموێ:

«(فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ) قال: القرآن في كتابه المكنون الذي لا يمسه شيء من تراب ولا غبار.» واتە: « قورئان لەو کیتابە ڕێزدارەدایە کە هیچ تۆزو خۆڵی لێ نانیشێ »(٦)

وە «إبن جريري طبري» رضي الله عنه دەفەرموێ:

«قوله:(فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ) يقول تعالى ذكره: هو في كتاب مصون عند الله لا يمسه شيء من أذى من غبار ولا غيره.» واتە: « ئەو کتابەی کە خودا باسی کردووە بریتیە لەو کتابە بارێزراوەی کە لە لای خودایەو کە هیچ شتێکی لێ نانیشێ»(٧)

جامادام مەبەست بە ﴿كِتَٰبٍ مَّكۡنُونٍ﴾ «لوح المحفوظ»ە کە لە ئاسمانە. کەوابوو ئەو ڕاناوەی کە ﴿لَّا يَمَسُّهُۥٓ﴾هەر مەبەستی پێ ئەو کیتابەی ئاسمانە بۆ«لوح المحفوظ» دەگەڕێتەوە،

وە شتێکی زانراویشە لە زمانی عەرەبی دا ڕاناوەکان بۆ نزیکترین ناو دەگەڕێتەوە کە پێشتر باسکرا بێ، نەك دوورترین ناو. وە نزیکترین ناویش کە لە ئایەتەکەدا باسکرابێ‌و لە ڕاناوەکەوە نزیك بێ «کتاب» نەك «قرءان».

کەوابوو: ڕاناوی ﴿لَّا يَمَسُّهُۥٓ﴾ بۆ ﴿كِتَٰبٍ مَّكۡنُونٍ﴾ دەگەڕێتەوەو ئەوی مەبەستە، نەك بۆ ﴿إِنَّهُۥ لَقُرۡءَانٌ كَرِيمٌ﴾بگەڕێتەوەو ئەوی مەبەستە نی یە.

کەواتە: بەهیچ پێوەرێك ناتوانرێ بوترێ ئەو دەست بردنەی کە لە ئایەتەکەدا باسکراوە مەبەست پێی ئەو قورئانەی بەر دەستی ئێمەیە، بەڵکو مەبەست پێی ئەو کتابەیە کە قورئانی تێدا نوسراوەتەوەو لە ئاسمانە.

دوو:

وە دەڵێن مەبەستیش بە ﴿ٱلۡمُطَهَّرُونَ﴾ واتە پاك بێ لە بێ دەست نوێژی، واتە دەبێ دەست نوێژی هەبێ‌و لەشیگران نەبێ.

(٥) تفسير الطبري – (٢٣ / ١٤٩).

(٦) تفسير الطبري – (٢٣ / ١٤٩).

(٧) تفسير الطبري – (٢٣ / ١٤٩).

لە وەڵامی ئەوەدا دەڵێین:

ئەو ئایەتە باسی ئەوە دەکات کاتی خوی بێ باوەڕان دەیان وت ئەم قورئانە کە بۆ «محمد»دێت شەیتانەکان بەسەریدا دەخوێیننەوەو فێری دەکەن.

هەوەکو «إبن جريري طبري» ئیمامی دەفەرموێ:

«حُدثت عن الحسين، قال: سمعت أبا معاذ يقول: ثنا عبيد، قال: سمعت الضحاك يقول في قوله:(لا يَمَسُّهُ إِلا الْمُطَهَّرُونَ) زعموا أن الشياطين تنزلت به على محمد، فأخبرهم الله أنها لا تقدر على ذلك، ولا تستطيعه، ما ينبغي لهم أن ينزلوا بهذا ، وهو محجوب عنهم، وقرأ قول الله(وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ * إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ)».

واتە: « دەربارەی ئەو ئایەتە دەفەرموێ بێ باوەڕان بانگەشەی ئەوەیان بڵاو دەکردەوە کە شەیتانەکان ئەو قورئانە بۆ محمد دێنن‌و بەسەری دا دەیخوێننەوە، خوای گەورەش خەبەری پێدان کە شەیتانەکان توانایان بەسەر ئەو کارەدا ناشکێ‌و بۆیان نی یە شتی وەها بۆ سەر محمد دابەزێنن... »[٨]

وە هەروەها ئیمامی«إبن كثير» دەفەرموێ:

«وقال ابن زيد: زَعَمت كفار قريش أن هذا القرآن تنزلت به الشياطين، فأخبر الله تعالى أنه لا يمسه إلا المطهرون».

واتە: « ئیبن زەید دەفەرموێ بێ باوەڕان بانگەشەی ئەوەیان بڵاو دەکردەوە کە شەیتانەکان ئەو قورئانە بۆ محمد دێنن‌و بەسەری دا دەیخوێننەوە، خوای گەورەش خەبەری پێدان کە پاکەکان نەبێ کەس دەست بۆ ئەو کیتابە نابات کە لەلای خودایە »[٩]

جا ئەو ﴿ٱلْمُطَهَّرُونَ﴾ کە لە ئایەتەکەدا باسکراوە مەبەست پێی مەلائیکەیە، نەك ئینسان. چونکە:

وەکو وتمان کیتابەکە مەبەست پێی «لوح المحفوظ» نەك قورئان، هەڵبەت ئینسانیش دەستی بەو کتابەی لا خودا ناگات، تا بوترێ مەبەست بە﴿ٱلْمُطَهَّرُونَ﴾ ئینسانە..

هەروەك «عبدالله»ی کوڕی«عباس» رضي الله عنه دەفەرموێ:

«لا يَمَسُّهُ إِلا الْمُطَهَّرُونَ يعني: الملائكة» واتە: « دەست بۆ ئەو کیتابەی ئاسمان نابات تەنها مەلائیکە نەبێ کە پاکترین دروست کراون»[١٠]

---

(٨)تفسير الطبري – (٢٣ / ١٤٩).

(٩)تفسير ابن كثير – (٧ / ٥٤٤).

(١٠)تفسير ابن كثير – (٧ / ٥٤٤)

هەروەها ئیمامی«إبن کثیر»لە تەفسیرەکەی دا بە هەمان مانا لە هەریەکە لە مانەوە نەقڵی دەکات: « وكذا قال أنس، ومجاهد، وعِكْرِمَة، وسعيد بن جُبَيْر، والضحاك، وأبو الشعثاء جابر بن زيد، وأبو نَهِيك، والسُّدِّيّ، وعبد الرحمن بن زيد بن أسلم، وغيرهم»[١١].

ئیمامی«قتادة»دەفەرمویٚ:

« (لا يَمَسُّهُ إِلا الْمُطَهَّرُونَ) ذاكم عند ربّ العالمين، فأما عندكم فيمسه المشرك النجس، والمنافق الرَّجِس. » واتە: « دەستی بۆ نابات تەنها پاکەکان نەبیٚ، مەبەست پیٚی ئەو مەلائیکەکانەن لەلای پەروەردگاری هەموو بونەوەرن، بەلاٚم ئەو کەسانەی کە لەلای ئیٚوەن کەسیٚکی موشریکی پیس دەست بۆ قورئان دەبات و مونافیقیٚکی چەپەڵیش دەستی بۆ دەبات»[١٢]

وە دەفەرمویٚ:« (لا يَمَسُّهُ إِلا الْمُطَهَّرُونَ) قال لا يمسه عند الله إلا المطهرون، فأما في الدنيا فإنه يمسه المجوسيّ النجس، والمنافق الرجس» واتە: « ئەو کیتابە لەلای خودا دەستی بۆ نابات تەنها پاکەکان نەبیٚ، بەلاٚم لە دونیادا ئاگر پەرستی پیس و مونافقی چەپەڵ دەستی بۆ دەبەن»[١٣]

کەوابوو: بەپیٚی لیٚکدانەوەی ئەو صەحابە بەڕیٚزانەو شویٚن کەوتوانی ئەوان ئەو پاکیٚتیەی کە خودا باسی کردووە ئەو کەسانە دەگریٚتەوە کە پاکن لە تاوان و مەعصومن و تاوانیان لیٚ ناوەشیٚتەوە، کە ئەوانیش مەلائیکەن، نەك بوتری مەبەست بە پاکیٚتی واتە پاکیٚتی لە بیٚ دەست نویٚژی و لەشگرانی.

<u>**کەوابوو:**</u>

ئەو ئایەتە بە هیچ شیٚوەیەك نابیٚتە بەڵگە بۆ ئەوەی بوتریٚ دەست دان لە قورئان بە بیٚ دەست نویٚژو لەشگرانی حەرام بیٚ، وەکو ڕونکرایەوە نە﴿ لَّا يَمَسُّهُۥٓ ﴾مەبەست پیٚی قورئانە، وە نە﴿ ٱلۡمُطَهَّرُونَ ﴾ مەبەست پیٚی دەست نویٚژو پاکیٚتی لە لەشگرانی.

==================================

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

لە دوعای خێر بێ بەشمان مەکەن

(١١) تفسير ابن كثير – (٧ / ٥٤٤).

(١٢)تفسير الطبري – (٢٣ / ١٥٢).

(١٣)تفسير الطبري – (٢٣ / ١٥٢).